Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
EVGENI TANCHEV
föredraget den 15 juli 2021 [1]

Mål C-869/19

L
mot
Unicaja Banco, SA, f.d. Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria, S.A.U.

(begäran om förhandsavgörande från Tribunal Supremo (Högsta domstolen, Spanien))

”Begäran om förhandsavgörande – Direktiv 93/13/EEG – Oskäliga avtalsvillkor i konsumentavtal – Artikel 6.1 – Principerna om likvärdighet och effektivitet – Dom av den 21 december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl. (C-154/15, C-307/15 och C-308/15, EU:C:2016:980) – Begränsning av verkningarna i tiden av att ett oskäligt villkor förklaras ogiltigt – Omfattning av den prövning som utförs av den nationella domstol som prövar överklagande av ett mål – Dispositionsprincipen – Principen att domstolsavgöranden inte får gå utöver vad parterna har yrkat och avgöranden i domslutet – Principen om förbud mot reformatio in pejus – Principen om rättskraft – Preskription”

I. Inledning

1. Denna begäran om förhandsavgörande från Tribunal Supremo (högsta domstolen, Spanien) (nedan kallad högsta domstolen) avser tolkningen av rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (nedan kallat direktiv 93/13). [2] Den lämnas in mot bakgrund av ett överklagande efter EU-domstolens dom (stora avdelningen) av den 21 december 2016 i målet Gutiérrez Naranjo m.fl. [3] I den domen fann EU-domstolen i princip att nationell rättspraxis som fastställts av högsta domstolen och som innebar att det infördes en begränsning i tiden för återbetalning av de belopp som konsumenter felaktigt erlagt till banker baserat på ett oskäligt avtalsvillkor om så kallad golvränta stred mot artikel 6.1 i direktiv 93/13, där det föreskrivs att oskäliga avtalsvillkor inte är bindande för konsumenten, och att konsumenterna således hade rätt att erhålla full återbäring av belopp som felaktigt erlagts på grundval av detta villkor.

2. Det problem som uppstår i förevarande mål beror på att endast banken, och inte konsumenten, har överklagat domen i första instans där det infördes en sådan begränsning i tiden för återbetalning till följd av denna nationella rättspraxis, och EU-domstolen utfärdade Gutiérrez Naranjo-domen efter det att tidsfristen för att överklaga hade löpt ut, men innan den nationella

[1] Originalspråk: engelska.

[2] EGT L 95, 1993, s. 29 (svensk specialutgåva, område 15, volym 012, s. 169).

[3] C-154/15, C-307/15 och C-308/15, EU:C:2016:980 (*Gutiérrez Naranjo-domen*). Se vidare punkt 50 i detta förslag till avgörande.

domstol som prövade målet om överklagande hade avgett sitt beslut. Huvudfrågan till EU-domstolen är därför om en nationell domstol som prövar överklagande i ett mål under sådana omständigheter på eget initiativ, i enlighet med Gutiérrez Naranjo-domen, ska besluta om full återbetalning av belopp som konsumenten felaktigt har erlagt, trots vissa principer i nationell processrätt, däribland dispositionsprincipen, principen att domstolsavgöranden inte får gå utöver vad parterna har yrkat och förbudet mot reformatio in pejus, som kan betraktas som hinder för domstolen att göra detta.

3. Förevarande mål prövas av domstolen parallellt med fyra andra mål (C-600/19, C-693/19, C-725/19 och C-831/19) för vilka jag avger mina förslag till avgörande i dag. De målen baseras på respektive begäran om förhandsavgöranden från Spanien, Italien och Rumänien och berör liknande och potentiellt känsliga frågor som gäller omfattningen av den nationella domstolens skyldighet att på eget initiativ (ex officio) pröva oskäligheten i avtalsvillkor i enlighet med domstolens rättspraxis i tolkningen av direktiv 93/13 och förhållandet till vissa principer i nationell processrätt.

4. Detta mål ger följaktligen domstolen tillfälle att utveckla sin rättspraxis med avseende på direktiv 93/13 och framför allt att förtydliga frågor om tillämpningen av dessa principer i nationell processrätt i samband med domstolskontroll av avtalsvillkors oskälighet enligt det direktivet.

II. Tillämpliga bestämmelser

A. Unionsrätt

5. Artikel 6.1 i direktiv 93/13 har följande lydelse:

”Medlemsstaterna ska föreskriva att oskäliga villkor som används i avtal som en näringsidkare sluter med en konsument inte är, på sätt som närmare stadgas i deras nationella rätt, bindande för konsumenten och att avtalet skall förbli bindande för parterna på samma grunder, om det kan bestå utan de oskäliga villkoren.”

B. Spansk rätt

6. Artikel 1303 i Código Civil español (civillagen) har följande lydelse:

”Om en förpliktelse förklaras ogiltig, ska avtalsparterna ömsesidigt återställa vad som varit föremål för avtalet, med dess avkastning och köpeskilling jämte ränta, med förbehåll för vad som föreskrivs i följande artiklar.”

7. I artikel 216 Ley de Enjuiciamiento Civil (civilprocesslagen) anges följande:

”Tvistemålsdomstolens dom ska grunda sig på de faktiska omständigheter och bevis som parterna har åberopat och på parternas yrkanden, såvitt ej annat föreskrivs i lag för särskilda fall.”

8. I artikel 218.1 i straffprocesslagen föreskrivs följande:

”1. Domstolsavgöranden ska vara klara och precisa och överensstämma med talan och övriga anspråk som parterna framställt i rätt tid i målet. Domstolsavgörandena ska innehålla de förklaringar som krävs, till fördel eller nackdel för svaranden, och de ska innefatta en prövning av alla frågor som har varit tvistiga i målet.

Domstolen ska, utan att avvika från grunden för talan genom att pröva andra faktiska eller rättsliga omständigheter än dem som parterna har gjort gällande, avgöra målet i enlighet med de bestämmelser som är tillämpliga rättsregler även om de inte korrekt har citerats eller åberopats av parterna i målet.”

9. I artikel 412.1 i civilprocesslagen föreskrivs följande:

”Efter det att föremålet för talan har fastställts i ansökan, i svaromålet och, i förekommande fall, i genkäromålet får det inte ändras av parterna vid en senare tidpunkt.”

10. I artikel 465.5 i civilprocesslagen föreskrivs följande:

”En dom eller ett beslut som meddelas i mål om överklagande ska endast beröra de punkter och frågor som togs upp i överklagandet och, i förekommande fall, i svarsskrivelse eller anslutningsöverklagande, som avses i artikel 461. Avgörandet får inte vara till nackdel för klaganden, såvida inte det är fråga om bifall till ett anslutningsöverklagande.”

III. Bakgrund, förfarandet och tolkningsfrågan

11. Som framgår av begäran om förhandsavgörande beviljade finansinstitutet Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria, S.A.U. (nedan kallat Banco Ceiss), vilket senare köptes upp av Unicaja Banco, SA (nedan kallat Unicaja Banco), den 22 mars 2006 L, i egenskap av konsument, ett hypotekslån på 120 000 euro för köp av hennes familjehem. L skulle återbetala lånet över 30 år i 360 månadsbetalningar.

12. Enligt de allmänna lånevillkoren i det låneavtal som upprättades av Banco Ceiss var räntesatsen för lånet 3,350 % årligen det första året. Därefter fastställdes en rörlig ränta som beräknades till 0,52 % över 12-månaders Euribor-ränta.[4] Dock innehöll avtalet en klausul som fastställde att lånets räntesats aldrig skulle understiga 3 % årligen (*klausulen om räntegolv*). När Euribor sjönk kraftigt under 2009 hindrade klausulen att räntan för lånet sjönk under 3 % årligen.

13. I januari 2016 väckte L talan mot Banco Ceiss vid Juzgado de Primera Instancia de Valladolid (förstainstansdomstolen i Valladolid, Spanien) (nedan kallad förstainstansdomstolen), där hon yrkade på att klausulen om räntegolv skulle ogiltigförklaras på grund av oskälighet och bristande transparens i enlighet med den spanska lagstiftning som införlivar direktiv 93/13. Dessutom krävde L att Banco Ceiss skulle betala tillbaka hela det belopp som felaktigt hade erlagts enligt klausulen om räntegolv. I andra hand yrkade L att Banco Ceiss skulle betala tillbaka det belopp som felaktigt hade erlagts enligt den klausulen från och med den 9 maj 2013.

[4] Euribor är räntesatsen på den europeiska interbankmarknaden (*Euro Interbank Offered Rate*). Euribor-räntorna baseras på de genomsnittliga räntor till vilka banker lånar medel i euro från varandra.

14. Genom en dom av den 6 juni 2016 (nedan kallad domen i första instans) fastställde förstainstansdomstolen att klausulen om räntegolv var oskälig på grund av bristande transparens och ålade Banco Ceiss att återbetala det belopp som hade tagits emot sedan den 9 maj 2013 plus ränta, i enlighet med högsta domstolens rättspraxis i domen av den 9 maj 2013 (nr 241/2013) (nedan kallad domen av den 9 maj 2013). Domstolen ålade även Banco Ceiss att betala rättegångskostnaderna.

15. Den 14 juli 2016 överklagade Banco Ceiss detta avgörande vid Audiencia Provincial de Valladolid (provinsdomstol i Valladolid, Spanien) (nedan kallad provinsdomstolen). Banken bestred att den skulle betala rättegångskostnaderna, eftersom den ansåg att talan inte hade bifallits i sin helhet, utan endast delvis. L bestred överklagandet.

16. Den 21 december 2016 utfärdade EU-domstolen sin dom i målet Gutiérrez Naranjo [5] där den i princip fastställde att artikel 6.1 i direktiv 93/13 utgör hinder för nationell rättspraxis, som den som infördes genom domen av den 9 maj 2013, som tidsmässigt begränsar verkan av avtalets återgång till belopp som felaktigt erlagts efter dagen för domstolsbeslutet att förklara villkoret oskäligt.

17. Genom en dom av den 13 januari 2017 biföll provinsdomstolen överklagan eftersom talan endast hade bifallits delvis, och upphävde den del av domen som hade förpliktat Banco Ceiss att betala rättegångskostnaderna. Provinsdomstolen hänvisade inte i sin dom till EU-domstolens dom i Gutiérrez Naranjo-målet och ändrade inte heller förstainstansdomstolens dom beträffande verkan av avtalets återgång på grund av ogiltigförklaring av klausulen om räntegolv, eftersom klausulen inte var föremål för överklagandet.

18. L väckte kassationstalan mot denna dom vid högsta domstolen. Till stöd för överklagandet anför L att den överklagade domen bland annat strider mot artikel 1303 i civillagen (som reglerar verkan av avtalets återgång vid ogiltigförklaring av skyldigheter och avtal) jämförd med artikel 6.1 i direktiv 93/13/EEG, där det fastställs att konsumenter inte är bundna av oskäliga avtalsvillkor; detta eftersom den överklagade domen inte tillämpar Gutiérrez Naranjo-domen och inte ex officio fastställer full återbetalning av belopp som felaktigt erlagts genom tillämpning av klausulen om räntegolv. Banco Ceiss bestrider överklagandet och påpekar att eftersom L inte överklagade domen i första instans i syfte att bestrida den tidsmässiga begränsningen av verkan av avtalets återgång på grund av ogiltigförklaring av klausulen om räntegolv, borde inte provinsdomstolen besluta om full återbetalning.

19. Den hänskjutande domstolen förklarar att i domen av den 9 maj 2013 fastställde högsta domstolen att de klausuler om räntegolv som fanns i vissa avtal som hade undertecknats mellan konsumenter och vissa banker, mot vilka en grupptalan riktades, var ogiltiga på grund av bristande transparens. Verkan av återgången till följd av ogiltighetsförklaringen begränsades dock tidsmässigt, eftersom domen fastställde att ogiltigheten inte påverkade de betalningar som hade genomförts före den tidpunkt när domen offentliggjordes, det vill säga den 9 maj 2013. Därefter fastställde EU-domstolen i Gutiérrez Naranjo-domen att en sådan tidsmässig begränsning i den nationella rättspraxis som upprättats genom domen av den 9 maj 2013 stred mot artikel 6.1 i direktiv 93/13. Från och med domen av den 24 februari 2017 (nr 123/2017) har högsta domstolen därefter ändrat sin rättspraxis för att avspegla Gutiérrez Naranjo-domen. När EU-domstolen utfärdade den domen prövade de spanska domstolarna emellertid en mängd mål som gällde ogiltigförklaring av klausuler om räntegolv och, i mål som det förevarande, hade den talan som

[5] C-154/15, C-307/15 och C-308/15, EU:C:2016:980.

väckts av konsumenter för återbetalning av felaktigt erlagda belopp, antingen som yrkande i första hand eller som alternativt yrkande, begränsats till betalningar som hade erlagts efter den 9 maj 2013 på grund av att det fanns en nationell rättspraxis, och konsumenterna avstod från att överklaga domar med en tidsmässig begränsning för återbetalning på grund av denna rättspraxis.

20. Den hänskjutande domstolen anger att den spanska tvistemålsprocessen regleras av dispositionsprincipen, principen om preklusion, förbud mot ändring av talan, principen att domstolsavgöranden inte får gå utöver vad parterna har yrkat och, när det gäller överklaganden, principen om förbud mot reformatio in pejus. Som erkänns i rättspraxis från Tribunal Constitucional (författningsdomstolen, Spanien) (nedan kallad författningsdomstolen), grundar sig några av dessa principer, till exempel förbudet mot reformatio in pejus, på rätten till effektivt domstolsskydd, som fastställs i artikel 24 i den spanska författningen och har sin motsvarighet i artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan). Enligt den hänskjutande domstolen är det uppenbart att i förevarande mål ledde dessa principer till att provinsdomstolen inte beslutade om fullständig återbetalning av de belopp som erlagts enligt klausulen om räntegolv, eftersom L inte hade överklagat förstainstansdomstolens dom som endast fastställde återbetalning av de belopp som betalats efter den 9 maj 2013.

21. Den hänskjutande domstolen konstaterar att enligt EU-domstolens praxis är principen att oskäliga avtalsvillkor inte är bindande för konsumenten enligt artikel 6.1 i direktiv 93/13 oförenlig med att det fastställs en tidsmässig begränsning för återbetalning av belopp som en konsument felaktigt erlagt till följd av ett oskäligt avtalsvillkor, men att denna princip inte är absolut och att den omfattas av begränsningar i samband med god rättskipning, såsom rättskraft och rimliga tidsfrister för att väcka talan. I detta avseende konstaterar den hänskjutande domstolen att den spanska rättsregeln om att det i ett överklagande är möjligt att separat bestrida olika beslut som ingår i en dom och att om ingen av parterna överklagar ett beslut kan appellationsdomstolen inte upphäva eller ändra det, i vissa avseenden liknar rättskraft. Den hänskjutande domstolen undrar därför om dispositionsprincipen, principen att domstolsavgöranden inte får gå utöver vad parterna har yrkat och förbudet mot reformatio in pejus såsom dessa föreskrivs i nationell lagstiftning är förenliga med artikel 6.1 i direktiv 93/13 och undrar framför allt om en nationell domstol som prövar ett mål där enbart banken har överklagat, och inte konsumenten, bör besluta om full återbetalning av de belopp som har tagits emot på grund av det oskäliga villkoret, trots att detta skulle medföra en försämrad situation för banken, i strid med förbudet mot reformatio in pejus.

22. Mot denna bakgrund beslutade högsta domstolen att vilandeförklara nationella målet och att ställa följande tolkningsfråga till domstolen:

”Utgör artikel 6.1 i direktiv 93/13/EEG hinder för att tillämpa processrättsliga principer – dispositionsprincipen, principen att domstolsavgöranden inte får gå utöver vad parterna har yrkat och förbudet mot reformatio in pejus – som innebär att en domstol, som prövar en banks överklagande av en dom i vilken det beslutats om tidsbegränsad återbetalning av belopp som en konsument felaktigt har betalat till följd av en senare ogiltigförklarad klausul om räntegolv, inte kan besluta om full återbetalning av nämnda belopp och därmed försämra situationen för klaganden, eftersom nämnda begränsning inte har överklagats av konsumenten?”

23. Skriftliga yttranden har getts in till domstolen av L, Unicaja Banco, den tjeckiska, den spanska, den italienska och den norska regeringen samt av Europeiska kommissionen.

24. En gemensam förhandling med mål C-600/19 hölls den 26 april 2021 vid vilken Unicaja Banco, den spanska, den italienska och den norska regeringen samt kommissionen muntligen framförde sina synpunkter.

IV. Sammanfattning av parternas yttranden

25. L gör med hänvisning till Gutiérrez Naranjo-domen gällande att den nationella domstolen ex officio måste besluta om verkan av avtalets återgång vid ogiltigförklaring av klausulen om räntegolv, med beaktande av skyldigheten att skydda konsumenter enligt direktiv 93/13. Som L framförde vid förhandlingen avstod L på grund av nationell rättspraxis från att överklaga domen i första instans, och om L hade gjort det skulle hon ha tvingats betala rättegångskostnaderna. L krävde full återbetalning från början, varför avgörandet inte går utöver vad som yrkats och vad beträffar den tidsmässiga begränsningen har det inte utfärdats något lagakraftvunnet beslut, varför det inte föreligger rättskraft. Inte heller strider L:s ståndpunkt mot förbudet mot reformatio in pejus, eftersom Gutiérrez Navajo-domen måste följas. I annat fall kan L inte få någon återbetalning och banken behåller de belopp som felaktigt har betalats enligt det oskäliga avtalsvillkoret.

26. Unicaja Banco hävdar att artikel 6.1 i direktiv 93/13 inte kräver att en nationell domstol som prövar ett överklagande ex officio ska fastställa de rättsföljder som uppstår av ett oskäligt avtalsvillkor, om detta skulle leda till att den frångår förbudet mot reformatio in pejus. Det fanns inget som hindrade L från att överklaga domen i första instans och L hade inte bara stöd av ett rättsligt biträde utan kände även till den kommande Gutiérrez Naranjo-domen. Regeln om förbud mot reformatio in pejus ingår i rätten till ett effektivt domstolsskydd, som fastställs i artikel 24 i den spanska författningen, och baserat på domen av den 25 november 2008 i målet Heemskerk och Schaap [6] krävs enligt direktiv 93/13 inte att den regeln frångås. Som Unicaja Banco konstaterade vid förhandlingen uppfylls principerna om likvärdighet och effektivitet eftersom den nationella rättspraxis som kommissionen hänvisade till inte är tillämplig och förändringar i rättspraxis inte kan leda till att beslut som har vunnit rättskraft tas upp på nytt.

27. Den tjeckiska regeringen framför att artikel 6.1 i direktiv 93/13 inte utgör hinder för de berörda principerna i nationell processrätt, som, med avseende på överklaganden, också har en koppling till rättskraft. Enligt EU-domstolens praxis får sådana principer inte frångås ens för att skydda konsumenter och domen av den 11 mars 2020 i målet Lintner [7] är tillämplig på förevarande mål.

28. Den spanska regeringen hävdar att artikel 6.1 i direktiv 93/13, jämförd med artikel 47 i stadgan, inte hindrar den nationella domstolen från att tillämpa de berörda principerna i nationell processrätt, som hindrar att ogiltigheten i ett oskäligt avtalsvillkor ges full verkan i enlighet med Gutiérrez Naranjo-domen, som utfärdades efter det att domen i första instans hade vunnit laga kraft. Att bevilja skydd för en konsument som har avstått från att i tid använda de rättsmedel som föreskrivs i nationell lagstiftning skulle kränka de principerna, och förbudet mot reformatio in pejus grundar sig på rätten till effektivt domstolsskydd i enlighet med artikel 47 i stadgan. Effektivitetsprincipen uppfylls eftersom nationell rätt tillåter parterna i första instans att göra sina rättigheter gällande och tillåter domstolen att ex officio pröva huruvida avtalsvillkor är

6 C-455/06, EU:C:2008:650.

7 C-511/17, EU:C:2020:188.

oskäliga, med möjlighet att överklaga. Som framfördes vid förhandlingen gäller förevarande mål rättskraft och det går inte att göra någon giltig jämförelse med den nationella rättspraxis som kommissionen hänvisar till, varför det inte har skett något brott mot likvärdighetsprincipen.

29. Den italienska regeringen hävdar att artikel 6.1 i direktiv 93/13 inte utgör hinder för tillämpningen av de berörda principerna i nationell processrätt. Avsaknaden av ett överklagande mot de ogynnsamma grunderna för domen i första instans medför rättskraft, enligt EU-domstolens rättspraxis, vilket innebär att domstolen vid ett överklagande inte ex officio får åberopa en felaktig tolkning av unionsrätten i den domen. Detta undergräver inte effektivitetsprincipen eftersom konsumenten får överklaga och en senare omläggning av nationell rättspraxis eller unionsrättspraxis inte kan motivera att principen om rättskraft frångås. Som den italienska regeringen betonade vid förhandlingen måste artikel 6 i direktiv 93/13 åberopas inom de gränser som fastställs i de nationella processuella reglerna, till exempel rättskraft.

30. Den norska regeringen hävdar att artikel 6.1 i direktiv 93/13 inte utgör hinder för tillämpningen av de berörda principerna i nationell processrätt, inte ens där den överklagade domen innehåller beslut som strider mot direktiv 93/13, förutsatt att de tidsfrister för konsumentens genomförande av en rättegångshandling uppfyller effektivitetsprincipen. Dessa principer skyddar övergripande intressen som är gemensamma för EU:s och Europeiska frihandelssammanslutningens medlemsstater och får inte frångås genom att effektivitetsprincipen utsträcks. Som den norska regeringen betonade vid förhandlingen finns det andra tillgängliga rättsmedel om nationella domstolar feltolkar unions- och EES-rätten, till exempel talan om medlemsstaters ansvar och nationella regler som gör det möjligt att ompröva lagakraftvunna avgöranden.

31. Kommissionen hävdar att artikel 6.1 i direktiv 93/13 utgör hinder för tillämpning av de berörda principerna i nationell processrätt, eftersom principerna om likvärdighet och effektivitet inte följs. Den anser att förevarande mål inte gäller rättskraft, eftersom förfarandet ännu pågår. Vad beträffar likvärdighetsprincipen hävdar den att det finns en fast rättspraxis hos författningsdomstolen[8] och högsta domstolen[9] där det erkänns att tillämpningen ex officio av grunder för rättsordningen (ordre public) är ett undantag från de berörda principerna. Med hänsyn till att artikel 6 i direktiv 93/13 erkänns som en av grunderna för rättsordningen (ordre public) borde den nationella domstolen på eget initiativ ha gett den bestämmelsen full verkan utan att vara begränsad av de principerna. Vad beträffar effektivitetsprincipen anser kommissionen att en strikt tillämpning av de berörda principerna innebär att det blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva de rättigheter som tillerkänns genom direktiv 93/13, eftersom nationell rättspraxis avskräckte L från att överklaga i rätt tid och denna rättsliga bakgrund tillsammans med de principerna fråntog L det enda rättsmedlet för att göra gällande sina rättigheter enligt det direktivet. Som den framförde vid förhandlingen är förevarande mål ett exceptionellt fall och även om den nationella domstolen är skyldig att dra alla slutsatser av det oskäliga avtalsvillkoret föreligger inga hinder för rätten till försvar, eftersom domstolen innan den uppfyller denna skyldighet kommer att höra alla parter, varför rätten till ett effektivt rättsmedel garanteras under hela förfarandet.

8 Kommissionen hänvisar till domen av den 10 mars 2008 (nr 41/2008) och där angiven rättspraxis.

9 Kommissionen hänvisar till domen av den 20 juni 2008 (nr 3257/2008) och domen av den 16 september 2009 (nr 5696/2009).

V. Bedömning

32. Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artikel 6.1 i direktiv 93/13 utgör hinder för tillämpningen av vissa principer i nationell processrätt – däribland dispositionsprincipen, principen att domstolsavgöranden inte får gå utöver vad parterna har yrkat och förbudet mot reformatio in pejus i enlighet med artikel 216 och artiklarna 218.1 och 465.5 i civilprocesslagen – som innebär att en domstol, som prövar ett överklagande av en dom i vilken det beslutats om tidsbegränsad återbetalning av belopp som en konsument felaktigt har erlagt till följd av en ogiltigförklarad klausul om räntegolv, inte på eget initiativ kan besluta om full återbetalning av nämnda belopp i enlighet med Gutiérrez Naranjo-domen eftersom den tidsbegränsningen inte bestreds av konsumenten.

33. Som framgår av begäran om förhandsavgörande uppstår frågan mot bakgrund av det förhållande som föreligger mellan å ena sidan skyldigheten enligt artikel 6.1 i direktiv 93/13 för en nationell domstol, som även kan vara en domstol som prövar ett överklagande, att på eget initiativ pröva huruvida avtalsvillkor är oskäliga och förordna om alla de följder som föranleds av att ett villkor konstateras vara oskäligt, och å andra sidan tillämpningen av flera principer i nationell processrätt som styr talan som har väckts på grund av det direktivet. Rent generellt innebär dispositionsprincipen att det är parterna som inleder eller avslutar ett förfarande och som bestämmer föremålet för talan.[10] Den principen hänger ihop med principen att domstolsavgöranden inte får gå utöver vad parterna har yrkat, i den bemärkelsen att domstolen måste förvissa sig om att avgörandena stämmer överens med talan som parterna framställt.[11] Enligt principen om förbud mot reformatio in pejus gäller dessutom att en part som väcker talan vid en domstol i högre instans, till exempel vid ett överklagande, inte får försättas i en mindre förmånlig situation än om parten inte hade väckt talan.[12]

34. För att besvara frågan i förevarande mål kommer jag först att göra en inledande anmärkning om huruvida artikel 47 i stadgan är relevant i detta sammanhang (avsnitt A). Därefter kommer jag att överväga domstolens praxis i fråga om den nationella domstolens prövning ex officio av avtalsvillkors oskälighet enligt direktiv 93/13, inklusive Gutiérrez Navajo-domen (avsnitt B) och tillämpningen av de principer som har utvecklats i denna praxis på förevarande mål (avsnitt C).

35. På grundval av den analysen har jag dragit slutsatsen att artikel 6.1 i direktiv 93/13, mot bakgrund av effektivitetsprincipen, utgör hinder för tillämpningen av de berörda principerna i nationell processrätt i förevarande mål.

A. Inledande anmärkning

36. Av begäran om förhandsavgörande och synpunkterna från Unicaja Banco och den spanska regeringen framgår att frågan i förevarande mål handlar om huruvida vissa principer i nationell processrätt som grundar sig på rätten till effektivt domstolsskydd i enlighet med artikel 24 i den spanska författningen och i analogi med artikel 47 i stadgan är förenliga med artikel 6.1 i direktiv 93/13. Den spanska regeringen föreslår även att artikel 47 i stadgan ska beaktas när den frågan besvaras.

[10] Se, i det avseendet, mitt förslag till avgörande i målet Lintner (C-511/17, EU:C:2019:1141, punkt 43).

[11] Se, i det avseendet, Muñoz-Perea Piñar, D., ”Ámbito del principio de congruencia a la luz de la jurisprudencia de la Sala Primera del Tribunal Supremo”, *Noticias Jurídicas*, 2020.

[12] Se, i det avseendet, förslag till avgörande av generaladvokat Trstenjak i Les Éditions Albert René/OHIM (C-16/06 P, EU:C:2007:728, punkterna 35 och 36).

37. Enligt fast rättspraxis fastställs genom artikel 47 i stadgan, som bekräftar principen om effektivt domstolsskydd, rätten till ett effektivt rättsmedel vid en domstol för var och en vars unionsrättsligt garanterade fri- och rättigheter har kränkts.[13] Det råder inga tvivel om att artikel 47 är tillämplig i förevarande mål eftersom den berörda nationella lagstiftningen omfattas av direktiv 93/13 och därmed utgör en tillämpning av unionsrätten i den mening som avses i artikel 51.1 i stadgan.[14]

38. Som jag beskrev i punkterna 59 och 60 i mitt parallella förslag till avgörande i målen C-693/19 och C-831/19, finns det i domstolens praxis för direktiv 93/13 ett särskilt förhållande mellan artikel 47 i stadgan och effektivitetsprincipen, som också utgör en skyldighet för medlemsstaterna att säkerställa det rättsliga skyddet av rättigheter som baseras på unionsrätten (se punkt 45 i detta förslag till avgörande).[15] I det avseendet har domstolen slagit fast att medlemsstaternas skyldighet att garantera effektiviteten i de rättigheter som enskilda personer tillerkänns genom direktiv 93/13 innebär ett krav på effektiva rättsmedel, vilket också garanteras genom artikel 47 i stadgan, vilket bland annat är tillämpligt på de närmare processuella reglerna för väckande av en talan som grundar sig på sådana rättigheter.[16]

39. Som framgår av domstolens praxis hittills i fråga om direktiv 93/13 förefaller artikel 47 i stadgan till stor del ha en stödjande eller kompletterande funktion i förhållande till effektivitetsprincipen i samband med bedömningen av huruvida nationella processuella regler är förenliga med kraven i det direktivet. Artikel 47 i stadgan är till exempel relevant i detta sammanhang när det gäller frågor som rör tillgången till effektiva rättsmedel så att parterna kan utöva sina rättigheter i enlighet med direktiv 93/13[17] och även när det gäller frågor som rör en rättvis rättegång, till exempel respekten för principen om parternas likställdhet i processen och den kontradiktoriska principen i samband med rättsliga förfaranden där lagligheten i avtalsvillkor med avseende på det direktivet ifrågasätts.[18]

40. I förevarande mål råder det inga tvivel om att parterna har fått tillgång till effektiva rättsmedel som tillåter dem att göra sina rättigheter gällande enligt direktiv 93/13. Inte heller förefaller skyldigheten för den nationella domstolen att förordna om alla följder som föranleds av att ett avtalsvillkor har konstaterats vara oskäligt enligt artikel 6.1 i det direktivet utgöra ett hinder för rätten till försvar med hänsyn till omständigheterna i förevarande mål, vilket kommissionen också framför. Dessutom bör det påpekas att domstolen i Gutiérrez Naranjo-domen baserade sitt resonemang på artikel 6.1 i direktiv 93/13 och fann att det inte var nödvändigt att ta upp artikel 47 i stadgan i det sammanhanget.[19] Eftersom det inte har lagts fram några fristående

13 Se dom av den 20 april 2021, Repubblika (C-896/19, EU:C:2021:311, punkt 40).

14 Se, i det avseendet, dom av den 10 september 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 47); se även förslag till avgörande av generaladvokaten Szpunar i målet Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2015:746, punkterna 83 och 84).

15 Se, för ett liknande resonemang, förslag till avgörande av generaladvokaten Szpunar i målet Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2015:746, punkterna 85–97). Se vidare till exempel van Duin, A., ”Metamorphosis? The Role of Article 47 of the EU Charter of Fundamental Rights in Cases Concerning National Remedies and Procedures under Directive 93/13/EEC”, *Journal of European Consumer and Market Law*, vol. 6, 2017, s. 190-198.

16 Se dom av den 10 juni 2021, VB m.fl. (C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, punkt 29).

17 Se bland annat dom av den 14 mars 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, särskilt punkt 59), dom av den 10 september 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, särskilt punkterna 45, 47 och 66), och dom av den 21 december 2016, Biuro podróży ”Partner” (C-119/15, EU:C:2016:987, punkterna 23–47); jämför med dom av den 27 februari 2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, punkterna 36–57).

18 Se, bland annat, dom av den 21 februari 2013, Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, punkterna 29–36), dom av den 17 juli 2014, Sánchez Morcillo och Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, punkterna 21–51), och dom av den 29 april 2021, Rzecznik Praw Obywatelskich (C-19/20, EU:C:2021:341, punkterna 91–99); jämför beslut av den 16 juli 2015, Sánchez Morcillo and Abril García (C-539/14, EU:C:2015:508, punkterna 23–50).

19 Se dom av den 21 december 2016 (C-154/15, C-307/15 och C-308/15, EU:C:2016:980, punkterna 42, 75 och 76).

argument avseende artikel 47 i stadgan för domstolen och de frågor som tas upp i förevarande mål hittills inte har behandlats genom artikel 47 i stadgan förefaller det enligt min mening inte finnas någon anledning att göra det här.

B. Domstolens relevanta rättspraxis i fråga om nationella domstolars prövning ex officio av oskäliga avtalsvillkor

41. Det bör erinras om att enligt 6.1 i direktiv 93/13 ska medlemsstaterna föreskriva att oskäliga avtalsvillkor inte är bindande för konsumenten.[20] Dessutom innebär artikel 7.1 i det direktivet jämförd med skäl 24 i samma direktiv att medlemsstaterna åläggs att föreskriva lämpliga och effektiva medel för att hindra fortsatt användning av oskäliga villkor i konsumentavtal.[21] Då dessa bestämmelser har föranlett en omfattande rättspraxis kommer jag att beskriva de principer som följer av denna rättspraxis som rör förekomsten och omfattningen av den nationella domstolens skyldighet att ex officio pröva oskäligheten i avtalsvillkor, tillsammans med Gutiérrez Naranjo-domen, som är högst relevanta för min bedömning av förevarande mål.

1. Förekomsten av den nationella domstolens skyldighet att göra en prövning ex officio

42. Enligt fast rättspraxis grundar sig det genom direktiv 93/13 införda skyddssystemet på tanken att konsumenten befinner sig i underläge i förhållande till näringsidkaren i fråga om såväl förhandlingsposition som informationsnivå, vilket medför att konsumenten godkänner villkor som näringsidkaren har utformat i förväg, utan att kunna påverka villkorens innehåll.[22] För att säkerställa det skydd som avses med direktiv 93/13 kan den ojämlika situationen mellan konsumenten och näringsidkaren endast uppvägas av ett faktiskt ingripande från någon annan än de avtalsslutande parterna.[23] Med hänsyn till arten och betydelsen av det allmänintresse som ligger till grund för det skydd som direktiv 93/13 ger konsumenter är den nationella domstolen således skyldig att den så snart den har tillgång till sådana uppgifter om de rättsliga eller faktiska omständigheterna som är nödvändiga i detta hänseende, ex officio pröva huruvida ett avtalsvillkor är oskäligt och därigenom undanröja obalansen mellan konsumenten och näringsidkaren.[24]

2. Omfattningen av den nationella domstolens skyldighet att göra en prövning ex officio

43. När det gäller genomförandet av denna skyldighet av en nationell domstol som prövar ett överklagat mål, är det lika fast praxis att i avsaknad av unionslagstiftning på området ska de processuella regler som ska säkerställa skyddet av de rättigheter för enskilda som följer av unionsrätten omfattas av medlemsstaternas nationella rättsordningar, förutsatt att dessa regler varken är mindre förmånliga än dem som avser liknande talan som grundas på nationell rätt (likvärdighetsprincipen) eller medför att det är omöjligt eller orimligt svårt att utöva rättigheter som följer av unionsrätten (effektivitetsprincipen).[25]

[20] Se dom av den 27 januari 2021, Dexia Nederland (C-229/19 och C-289/19, EU:C:2021:68, punkt 57). Se även skäl 21 i direktiv 93/13.

[21] Se dom av den 9 juli 2020, Raiffeisen Bank och BRD Groupe Societé Générale (C-698/18 och C-699/18, EU:C:2020:537, punkt 52).

[22] Se dom av den 27 juni 2000, Océano Grupo Editorial och Salvat Editores (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, punkt 25) och dom av den 26 mars 2019, Abanca Corporación Bancaria och Bankia (C-70/17 och C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 49).

[23] Se dom av den 9 november 2010, VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, punkt 48) och dom av den 11 mars 2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, punkt 25).

[24] Se dom av den 4 juni 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, punkt 32) och dom av den 4 juni 2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, punkt 37).

[25] Se dom av den 30 maj 2013, Jőrös (C-397/11, EU:C:2013:340, punkt 29).

44. Vad beträffar likvärdighetsprincipen ankommer det på den nationella domstol som har direkt kunskap om de processuella villkor för att väcka talan som föreskrivs i den nationella rättsordningen att avgöra om denna princip är uppfylld, med beaktande av saken i målet, bakgrunden och de väsentliga omständigheterna. [26] I det avseendet har EU-domstolen slagit fast att artikel 6.1 i direktiv 93/13 är likvärdig med de nationella bestämmelser som inom den nationella rättsordningen hänför sig till grunderna för rättsordningen (ordre public). [27] Av detta följer att när en nationell domstol som prövar ett mål får, eller enligt nationella processregler är skyldig, att ex officio bedöma om en rättshandling är giltig utifrån den nationella rättsordningen, trots att denna rättsfråga inte varit föremål för prövning i första instans, måste den därvid även utöva sin behörighet för att ex officio pröva om ett avtalsvillkor är oskäligt med hänsyn till direktiv 93/13. [28]

45. Vad gäller effektivitetsprincipen har domstolen angett att varje fall där frågan uppkommer huruvida en nationell processuell regel gör det omöjligt eller orimligt svårt att tillämpa unionsrätten måste bedömas med beaktande av regelns funktion i förfarandet som helhet – med beaktande av dess förlopp och särdrag – i förekommande fall med beaktande av de principer som ligger till grund för det nationella domstolssystemet, såsom skyddet för rätten till försvar, rättssäkerhetsprincipen och principen om en ändamålsenlig handläggning. [29] I detta sammanhang har domstolen erkänt att det för att effektivitetsprincipen ska anses ha iakttagits inte krävs att total passivitet hos konsumenten uppvägs fullt ut. [30]

46. Vidare har domstolen konstaterat att konsumentskyddet inte är absolut och att unionsrätten inte innehåller någon skyldighet för nationella domstolar att underlåta att tillämpa nationella processregler som leder till att avgöranden vinner rättskraft, även om ett sådant agerande skulle kunna medföra att ett åsidosättande av en bestämmelse i direktiv 93/13, av vilket slag det än är, bringas att upphöra. [31] Domstolen har i själva verket betonat att principen om rättskraft äger stor betydelse i såväl unionsrätten som de nationella rättsordningarna, och att det, för att säkerställa såväl en stabil rättsordning och stabila rättsförhållanden som en god rättskipning, är viktigt att domstolsavgöranden som har vunnit laga kraft efter det att tillgängliga rättsmedel har uttömts eller fristerna för dessa har löpt ut inte längre kan angripas. [32]

47. I till exempel domen av den 6 oktober 2009 i målet Asturcom Telecomunicaciones [33] fann domstolen framför allt att nationella bestämmelser om en preklusionsfrist på två månader vid vars utgång en skiljedom, i avsaknad av en talan om ogiltigförklaring, blev slutlig och sålunda vann rättskraft var förenliga med effektivitetsprincipen och konstaterade att det inte krävs att den totala passiviteten hos en konsument som inte hade väckt någon talan för att göra sina rättigheter gällande uppvägs fullt ut.

48. I domen av den 18 februari 2016 i målet Finanmadrid EFC [34] fann domstolen däremot att nationell rätt där principen om rättskraft föreskrivs i samband med förfarandet för att utfärda betalningsföreläggande strider mot effektivitetsprincipen, eftersom det beslut som fattades av

[26] Se dom av den 20 september 2018, Danko och Danková (C-448/17, EU:C:2018:745, punkt 40).

[27] Se dom av den 17 maj 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, EU:C:2018:320, punkt 35).

[28] Se dom av den 30 maj 2013, Jőrös (C-397/11, EU:C:2013:340, punkt 30).

[29] Se dom av den 22 april 2021, Profi Credit Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, punkt 53).

[30] Se dom av den 1 oktober 2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, punkt 62).

[31] Se dom av den 21 december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl. (C-154/15, C-307/15 och C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 68).

[32] Se dom av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 46).

[33] C-40/08, EU:C:2009:615, punkterna 34–48.

[34] C-49/14, EU:C:2016:98, punkterna 45–55.

den myndighet som avslutar förfarandet för betalningsföreläggande fick rättskraft. Detta innebar att det blev omöjligt att i förfarandet för verkställighet av ett betalningsföreläggande pröva huruvida avtalsvillkor var oskäliga, endast på grund av att konsumenten inte inom föreskriven tid hade bestritt betalningsföreläggandet och det förelåg en icke försumbar risk för att konsumenten inte skulle göra detta.

3. Gutiérrez Naranjo-domen

49. När det slutligen gäller följderna av att ett avtalsvillkor har fastställts vara oskäligt har domstolen slagit fast att enligt artikel 6.1 i direktiv 93/13 ankommer det på den nationella domstolen att underlåta att tillämpa det oskäliga avtalsvillkoret så att det inte får några bindande verkningar för konsumenten, om inte konsumenten motsätter sig det. [35] Den nationella domstolen måste förordna om alla följder som enligt nationell rätt föranleds av ett fastställande av att villkoret är oskäligt för att åstadkomma det resultat som eftersträvas i den bestämmelsen. [36]

50. I detta avseende bör det förtydligas att EU-domstolen i Gutiérrez Naranjo-domen [37] fastställde att artikel 6.1 i direktiv 93/13 utgör hinder för nationell rättspraxis, som den som infördes genom domen av den 9 maj 2013, som tidsmässigt begränsar verkan av avtalets återgång till belopp som felaktigt erlagts enligt ett sådant villkor efter dagen för domstolsbeslutet att förklara villkoret oskäligt. Framför allt fann domstolen att ett avtalsvillkor som förklarats vara oskäligt i princip ska anses aldrig ha existerat, vilket innebär att det inte kan ha någon verkan gentemot konsumenten. En domstols fastställelse av att ett avtalsvillkor är oskäligt ska följaktligen i princip innebära att konsumentens rättsliga och faktiska situation ska återställas till den situation som konsumenten hade befunnit sig i om avtalsvillkoret inte hade förelegat. Den nationella domstolens skyldighet att underlåta att tillämpa ett oskäligt avtalsvillkor enligt vilket belopp ska erläggas som visat sig vara felaktiga, medför därför i princip avtalets återgång såvitt avser dessa belopp. Domstolen betonade att nationell rätt inte får påverka innehållet i konsumenternas rätt enligt artikel 6.1 i direktiv 93/13 att inte vara bundna av oskäliga villkor.

51. Av denna nämnda rättspraxis följer att medlemsstaterna inte är skyldiga enligt direktiv 93/13 att anta ett visst processrättsligt system för prövning ex officio av huruvida avtalsvillkor är oskäliga, förutsatt att de uppfyller sina skyldigheter enligt unionsrätten, inklusive likvärdighets- och effektivitetsprinciperna. Visserligen är konsumentskyddet enligt EU-domstolens praxis inte absolut, men det är inte heller principer i nationell processrätt som styr förfaranden som omfattar bedömning av huruvida avtalsvillkor är oskäliga enligt det direktivet. Som framgår av de domar som jag nämner i punkterna 47, 48 och 50 i detta förslag till avgörande har domstolen en balanserad inställning till samverkan mellan nationella processregler och kraven enligt direktiv 93/13, samtidigt som den säkerställer att dessa regler inte undergräver det system för konsumentskydd som inrättas genom det direktivet.

52. Det är mot bakgrund av dessa principer som utvecklas i domstolens praxis som omständigheterna i förevarande mål måste bedömas.

[35] Se dom av den 3 mars 2020, Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 58).

[36] Se dom av den 25 november 2020, Banca B. (C-269/19, EU:C:2020:954, punkt 43).

[37] Se dom av den 21 december 2016 (C-154/15, C-307/15 och C-308/15, EU:C:2016:980, punkterna 61–75). För en närmare diskussion, se till exempel Leskinen, C. och de Elizalde, F., ”The control of terms that define the essential obligations of the parties under the Unfair Contract Terms Directive: *Gutiérrez Naranjo*”, *Common Market Law Review*, vol. 55, 2018, s. 1595–1618.

C. Tillämpningen av de principer som utvecklas i domstolens praxis på omständigheterna i förevarande mål

53. Det bör redan från början påpekas att den tjeckiska, spanska, italienska och norska regeringen anser att principen om rättskraft berörs i förevarande mål, men att L och kommissionen inte håller med om det. Av begäran om förhandsavgörande framgår att även om principen om rättskraft inte nämns i frågan verkar den hänskjutande domstol ändå hänvisa till nationella processregler som liknar rättskraft (se punkt 21 i detta förslag till avgörande). Enligt fast rättspraxis är den nationella domstolen ensam behörig att tolka och tillämpa den nationella lagstiftningen.[38] Medan min analys inriktas på de principer i nationell processrätt som berörs av frågan, det vill säga, dispositionsprincipen, principen att domstolsavgöranden inte får gå utöver vad parterna har yrkat och förbudet mot reformatio in pejus, ser jag därför ingen anledning till att den inte skulle kunna tillämpas med avseende på nationella processregler om rättskraft i den mån den hänskjutande domstolen anser att de berörs under omständigheterna i förevarande mål.

54. Vad beträffar likvärdighetsprincipen hävdar kommissionen att det finns en konsekvent praxis från författningsdomstolen och högsta domstolen som erkänner att tillämpning ex officio av grunder för rättsordningen (ordre public) utgör ett undantag från de berörda principerna i nationell processrätt, medan Unicaja Banco och den spanska regeringen är av en annan åsikt (se punkterna 26, 28 och 31 i detta förslag till avgörande). Mot bakgrund av EU-domstolens praxis som jag hänvisar till i punkt 44 i detta förslag till avgörande och eftersom artikel 6 i direktiv 93/13 är en bestämmelse som är likvärdig med grunderna för den nationella rättsordningen följer att om sådana regler enligt nationell rätt betraktas som ett undantag från tillämpningen av de berörda nationella processreglerna måste den nationella domstol som prövar överklagandet på eget initiativ ge artikel 6.1 i direktiv 93/13 full verkan utan att begränsas av de principerna.[39] Det ankommer därför på den hänskjutande domstolen att kontrollera huruvida nationell rättspraxis är tillämplig på det nationella målet och, om så är fallet, menar jag att tillämpningen av sådana principer i nationell processrätt som utgör hinder för L:s rätt att åberopa EU-domstolens praxis i fråga om hennes rätt i enlighet med direktiv förefaller strida mot likvärdighetsprincipen.

55. Vad beträffar effektivitetsprincipen finns det enligt min mening starka indikationer med hänsyn till EU-domstolens praxis på att artikel 6.1 i direktiv 93/13, mot bakgrund av den principen, utgör hinder för tillämpningen av de berörda principerna i nationell processrätt i förevarande mål.

56. Visserligen lämnade L inte in något överklagande eller genkäromål mot beslutet i domen i första instans om att tidsmässigt begränsa verkan av återgången i fråga om de belopp som felaktigt hade erlagts enligt det oskäliga avtalsvillkoret och mot bakgrund av EU-domstolens praxis, som nämns i punkt 45 i detta förslag till avgörande, får total passivitet hos konsumenten inte begränsa effektivitetsprincipen. Dock bör det påpekas att under omständigheterna i förevarande mål kan det faktum att en konsument som L underlåter att väcka talan i rätt tid hänföras till att tidsfristen för att överklaga enligt nationell rätt redan hade löpt ut när EU-domstolen avkunnade Gutiérrez Naranjo-domen – som visade att den nationella rättspraxis som inrättades genom domen av den 9 maj 2013 stred mot artikel 6.1 i direktiv 93/13.

[38] Se dom av den 9 juli 2020, Raiffeisen Bank och BRD Groupe Societé Générale (C-698/18 och C-699/18, EU:C:2020:537, punkt 46).

[39] Det är värt att notera att EU-domstolen har bekräftat att skyldigheten att ex officio pröva huruvida avtalsvillkor är oskäliga enligt direktiv 93/13 är en processuell norm som ska iakttas av de nationella domstolarna. Se dom av den 7 november 2019, Profi Credit Polska (C-419/18 och C-483/18, EU:C:2019:930, punkt 74). Att nationell rättspraxis är relevant för grunder för rättsordningen av processrättslig karaktär, vilket påpekas av Unicaja Banco och den spanska regeringen, kanske därför i sig inte utgör hinder för dess tillämpning i förevarande mål.

57. I en sådan situation anser jag att konsumenten, till exempel L, knappast kan anses bära skuld för att den inte överklagade i rätt tid för att bestrida den nationella rättspraxis som fastställdes genom domen av den 9 maj 2013 och som inte skulle ha gjort det möjligt för henne att vinna sitt mål. Att det i nationell rätt föreskrivs en möjlighet att justera fördelningen av de rättegångskostnader som den berörda parten ska betala, vilket Unicaja Banco och den spanska regeringen hänvisar till, kan inte övertyga mig om motsatsen, med tanke på den nationella rättspraxis som förelåg. I motsats till vad Unicaja Banco hävdar motsägs denna analys inte heller av att L hade förmånen att ha ett rättsligt biträde och uppenbarligen kände till den kommande Gutiérrez Naranjo-domen. Att en konsument har juridisk representation påverkar inte nationella domstolens skyldighet i fråga om bedömningen av huruvida avtalsvillkor är oskäliga enligt direktiv 93/13, vilket EU-domstolen har slagit fast.[40] Vidare bör det påpekas att generaladvokat Mengozzi i sitt förslag till avgörande i det målet, som lämnades den 13 juli 2016[41], kom till en annan slutsats än domstolen, vilket kan ha förstärkt intrycket att berörd nationell rättspraxis var förenlig med direktiv 93/13 innan Gutiérrez Naranjo-domen utfärdades.

58. Under dessa omständigheter bör den nationella rättspraxis som inrättades genom domen av den 9 maj 2013, jämförd med tillämpningen av de berörda principerna i nationell processrätt, därför anses ha resulterat i att L hade berövats de processrättsliga möjligheterna att göra gällande sina rättigheter enligt direktiv 93/13. Som L gör gällande, skulle fastställandet av att dessa principer i den nationella processrätten utgör hinder för en nationell domstol som prövar ett överklagande att ex officio besluta om återbetalning av hela det belopp som konsumenten felaktigt har erlagt enligt ett oskäligt avtalsvillkor i enlighet med Gutiérrez Naranjo-domen dessutom innebära att en konsument i L:s situation inte skulle ha någon möjlighet att få full ersättning och att banken skulle behålla de belopp som felaktigt hade erlagts enligt det oskäliga avtalsvillkoret. I detta avseende får nationell rätt, vilket EU-domstolen underströk i den domen, inte tillämpas på ett sätt som undergräver innehållet i konsumenternas rätt enligt artikel 6.1 i direktiv 93/13 att inte vara bunden av ett oskäligt avtalsvillkor (se punkt 50 i detta förslag till avgörande).

59. Det bör också påpekas att omständigheterna i förevarande mål enligt min mening skiljer sig från dem som ledde till domen av den 11 mars 2020 i målet Lintner.[42] I den domen slog domstolen i princip, i linje med mitt förslag till avgörande i det målet, fast att prövningen ex officio av huruvida avtalsvillkor är oskäliga enligt direktiv 93/13 inte kräver att den nationella domstolen frångår i synnerhet dispositionsprincipen för att pröva samtliga avtalsvillkor, även de som inte omfattas av föremålet för tvisten. I förevarande mål begärde L redan från början fullständig återbetalning av de belopp som felaktigt erlagts enligt det oskäliga avtalsvillkoret, vilket innebär att det anspråket hela tiden har omfattats av föremålet för talan (se punkterna 13 och 25 i förevarande förslag till avgörande).

60. Dessutom verkar EU-domstolens inställning i domen av den 25 november 2008 i målet Heemskerk och Schaap,[43] inte vara tillämplig på förevarande mål. Den domen gällde tolkningen av vissa unionsbestämmelser som i allmänhet berör exportbidrag för jordbruksprodukter. Följaktligen kan EU-domstolens fastställande att unionsrätten inte ålägger en nationell domstol att på eget initiativ tillämpa unionsrätten, när detta skulle leda till att principen i nationell

[40] Se, i det avseendet, dom av den 11 mars 2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, punkt 40) och mitt förslag till avgörande i målet Lintner (C-511/17, EU:C:2019:1141, punkterna 65–69).

[41] Se förslag till avgörande av generaladvokaten Mengozzi i målet Gutiérrez Naranjo m.fl. (C-154/15, C-307/15 och C-308/15, EU:C:2016:552, särskilt punkterna 38–76).

[42] C-511/17, EU:C:2020:188, punkterna 28–34. Se även mitt förslag till avgörande i målet Lintner (C-511/17, EU:C:2019:1141, punkterna 49–53).

[43] C-455/06, EU:C:2008:650, punkterna 44–48. Jämför dom av den 13 februari 2014, Maks Pen (C-18/13, EU:C:2014:69, punkt 37).

processrätt avseende förbudet mot reformatio in pejus åsidosattes, särskiljas från de särskilda omständigheter som handlar om att säkerställa ett effektivt konsumentskydd enligt direktiv 93/13,[44] vilket är fallet här.

61. Följaktligen bör de berörda principerna i nationell processrätt anses strida mot effektivitetsprincipen, eftersom de gör det omöjligt eller orimligt svårt att garantera det skydd som konsumenter tillerkänns genom direktiv 93/13.

62. Därför drar jag slutsatsen att artikel 6.1 i direktiv 93/13, mot bakgrund av effektivitetsprincipen, utgör hinder för tillämpningen av de berörda principerna i nationell processrätt i förevarande mål.

VI. Förslag till avgörande

63. Mot bakgrund av föregående överväganden föreslår jag att domstolen besvarar de frågor som ställts av Tribunal Supremo (Högsta domstolen, Spanien) på följande sätt:

Artikel 6.1 i direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal ska mot bakgrund av effektivitetsprincipen tolkas så att den utgör hinder för att tillämpa principer i nationell processrätt, nämligen dispositionsprincipen, principen att domstolsavgöranden inte får gå utöver vad parterna har yrkat och förbudet mot reformatio in pejus, som innebär att en nationell domstol, som prövar en banks överklagande av en dom i vilken det beslutats om tidsbegränsad återbetalning av belopp som en konsument felaktigt har betalat till följd av en senare ogiltigförklarad klausul om räntegolv, inte kan besluta om full återbetalning av nämnda belopp.

[44] Se, i detta avseende, dom av den 7 juni 2007, van der Weerd m.fl. (C-222/05–C-225/05, EU:C:2007:318, punkterna 39 och 40).